

Dr hab.Ludmiła Szypielewicz
Wydział Lingwistyki Stosowanej
Uniwersytet Warszawski

RECENZJA DOROBKU NAUKOWO-BADAWCZEGO,

DYDAKTYCZNEGO I ORGANIZACYJNEGO

DR MARZANNY KAROLCZUK

W POSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM

1. INFORMACJE O HABILITANCIE

Dr Marzanna Karolczuk jest absolwentką Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, gdzie w 1995 roku uzyskała dyplom magistra filologii rosyjskiej. W 2003 roku uzyskała dyplom doktora nauk humanistycznych w Mińskim Państwowym Uniwersytecie Lingwistycznym na Białorusi na podstawie rozprawy pod tytułem „Методика предупреждения грамматической интерференции в процессе обучения русской речи польских студентов-филологов (на материале имён существительных)” W 2004 roku dyplom został nostryfikowany, co potwierdza Zaświadczenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. W 1997 roku dr Marzanna Karolczuk rozpoczęła pracę w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu w Białymstoku, gdzie pracuje do dnia dzisiejszego.

W czasie zatrudnienia w tym Instytucie Pani Marzanna Karolczuk wykazała się dużą aktywnością jako autor i redaktor publikacji, współautor podręczników, uczestnik licznych konferencji krajowych i zagranicznych, a także staży naukowych które odbywała zagranicą. Była też sekretarzem naukowym Olimpiady Języka Rosyjskiego, promotorem prac licencjackich, opiekunem metodycznych praktyk studenckich. Jest członkiem Rady Redakcyjnej czasopisma "Linguodidactica" oraz oraganizatorem i współorganizatorem

konferencji naukowych, co potwierdza wykaz tych osiągnięć w dokumentach przedstawionych przez habilitantkę.

Jako osiągnięcie wynikające z art.16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym habilitantka wskazała monografię swojego autorstwa z 2016 roku pt. „Nauczanie języka rosyjskiego jako drugiego języka obcego w Polsce z perspektywy edukacji międzykulturowej” (520 stron), wydaną przez wydawnictwo Prymat, Białymstok. Recenzentami pracy byli: dr hab.Krystyna Miłułka, prof.UR (Uniwersytet Rzeszowski), dr hab. Andrzej Charciarek, prof.UŚ (Uniwersytet Śląski) Tekst przedstawionego autoreferatu jest dość wiernym odbiciem treści przedstawionej przez autorkę monografii. Pozostałe materiały również są odzwierciedleniem dorobku naukowego, związanego z procedurą postępowania habilitacyjnego. Jednak najważniejszym pytaniem jest: czy i w jakim stopniu przedstawiona monografia oraz inne materiały świadczą o znaczącym wkładzie habilitantki w rozwój reprezentowanej przez nią dyscypliny naukowej oraz o jej istotnej aktywności naukowej, badawczej, dydaktycznej oraz organizacyjnej.

2. OCENA PODSTAWOWEGO OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

Monografia autorska dr Marzanny Karolczuk pod pt. „Nauczanie języka rosyjskiego jako języka obcego w Polsce z perspektywy edukacji międzykulturowej” liczy 520 stron, w tym 18 stron stanowi spis bibliograficzny, 54 strony zajmują aneksy, natomiast 4 strony to abstrakty w językach angielskim i rosyjskim; pozostałe strony monografii stanowią część wstępną i zasadniczą. Bibliografia literatury, wykorzystanej w pracy jest obszerna i zawiera 611 pozycji, z czego 190 pozycji to wydania sprzed 2000 roku. W bibliografii znajduje się też spis podręczników przeanalizowanych przez autorkę, który składa się z 43 pozycji. Bibliografia jest dość dobrze sporządzona, brakuje w niej jednak niektórych pozycji związanych z badaniami motywacji uczniów oraz studentów kierunków filologicznych i niefilologicznych w Polsce.

Część wstępna przedstawia problematykę związaną z nauczaniem języków obcych po przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej w 2004 roku. Habilitantka bardzo rzetelnie i szczegółowo uzasadnia, dlaczego nauczanie języków obcych oraz dobra znajomość kilku języków połączona z kulturą jest potrzebą dnia dzisiejszego. Moim zdaniem, część wstępna przedstawiona jest w sposób zadowalający i w całości spełnia swoją funkcję.

Monografia składa się z dwóch części: teoretycznej i studium empirycznego. Część teoretyczna słusznie została podzielona przez habilitantkę na trzy rozdziały, z których każdy

kończy się podsumowaniem, co ułatwia zrozumienie teoretycznego uzasadnienia podejmowanego przez autorkę tematu pracy. Zagadnienia przedstawione w tej części pracy dotyczą teoretycznych rozważań habilitantki, ukierunkowane na potrzeby nauczania i uczenia się drugiego języka obcego w kontekście kształcenia międzykulturowego, następnie na znaczeniu edukacji międzykulturowej, w tym postaw w nauczaniu i uczeniu się języków obcych oraz w skutecznym porozumiewaniu się międzykulturowym. W dalszej części zaprezentowano zarys historyczny w nauczaniu języka rosyjskiego i związanych z tym trudności w motywacji do nauki języka rosyjskiego. Zarys teoretyczny dobrze odzwierciedla i uzasadnia postawienie głównych celów edukacji międzykulturowej, dotyczących akceptowania różnych kultur oraz kształtowania zdolności ucznia do uczestniczenia w dialogu z człowiekiem o odmiennej kulturze, a także niezbędne wykształcenie w uczniach pozytywnych lub neutralnych postaw wobec innych języków i kultur. W rozważaniach autorki na temat motywacji oraz motywów, które w różny sposób będą wpływać na proces nauczania i uczenia się pierwszego i drugiego języka obcego, zabrakło mi jednakże poglądów innych naukowców na motywacje oraz motywy związane z wyborem języka rosyjskiego jako drugiego języka obcego. Habilitantka słusznie wychodzi z założenia, że motywacja do nauki drugiego języka obcego jest również uzależniona od postaw uczniów wobec języka i wskazuje na trzy elementy takiej postawy: emocjonalny, poznawczy i behawioralny, które mogą wpływać na skuteczne porozumiewanie się międzykulturowe. Nie wskazuje jednak na powiązanie motywacji z zainteresowaniami uczniów. Wydaje się przez to, że wiedza autorki o motywach i motywacji w nauczaniu języków obcych jest niewystarczająca. Jednocześnie habilitantka słusznie stwierdza, że kompetencja międzykulturowa jest pojęciem złożonym i rozpatruje model kompetencji międzykulturowej zaproponowany przez Michaela Byrama, ze szczególnym uwzględnieniem dwóch jej płaszczyzn: postaw oraz umiejętności nabywanych na bazie wiedzy kulturoznawczej. Na podstawie dobrze dobranej literatury naukowej z wielu dziedzin dr Marzanna Karolczuk słusznie stwierdza, że istnieje pilne uzasadnienie potrzeby nauczania języka rosyjskiego jako drugiego lub trzeciego języka obcego.

W drugiej części monografii habilitantka skrupulatnie wyjaśnia cele badań, ich przebieg, poddając analizie zarówno materiały dydaktyczne w postaci podręczników do nauczania języka rosyjskiego opublikowanych w latach 2004-2014, jak i postawy polskich uczniów wobec Rosjan i Anglików oraz źródła ich wiedzy na temat kultury Rosji i Wielkiej Brytanii.

Część badawcza została bardzo szczegółowo opisana i przedstawiona w monografii w postaci klarownych i licznie zaprezentowanych wykresów i tabel, które pojawiają się zarówno

w samej książce, jak i w sześciu aneksach. Zaletą przedstawionych badań jest to, że w części teoretycznej autorka przedstawiła kryteria, według których przeprowadzono i opisano badania w drugiej części monografii, co stanowi integralną część książki i jest wynikiem rozważań teoretycznych części pierwszej. W części badawczej zabrakło mi jednak analizy podręczników do nauki języka angielskiego oraz polskiego sporządzonych według tych samych kryteriów, co podręczniki języka rosyjskiego. Habilitantka nie wyeksponowała też w swojej analizie szaty graficznej podręcznika, która jest ważnym elementem realioznawczym każdego materiału dydaktycznego.

Dla celów pracy w kwestii studium empirycznego przeprowadzone badania własne autorki przedstawione są bardzo szczegółowo i w całości odpowiadają wymogom pracy habilitacyjnej. Wnioski z badań mogą być wykorzystane tak w Nowej Podstawie Programowej, jak i w programach nauczania oraz sylabusach na różnych kierunkach humanistycznych. Natomiast zabrakło mi trzeciej części monografii, w której habilitantka mogłaby pokazać realizację uzyskanych przez siebie wniosków poprzez zastosowanie i wykorzystanie współczesnych technologii i metod nauczania w kształtowaniu u uczniów kompetencji międzykulturowej oraz postaw tolerancyjnych w stosunku do przedstawicieli różnych języków i kultur.

Monografia, podobnie jak autoreferat, została napisana językiem naukowym na wysokim poziomie, co świadczy o poprawnym posługiwaniu się przez autorkę terminologią z zakresu glottodydaktyki, psychologii oraz realioznawstwa. W pracy zobaczyłam jedynie dwie literówki (str. 228 „znalezienie”, str. 405 „лингвострановедение”). Struktura książki jak i struktura autoreferatu jest logicznie ułożona, autorka klarownie wyjaśnia wszystkie cele, hipotezy oraz wnioski podawane i uzasadnione w części badawczej.

Osiągnięcia naukowe dr Marzanny Karolczuk oceniam pozytywnie. Uważam, że należy ocenić całość jej monografii jako spełniającą wymagania stawiane rozprawom habilitacyjnym w stopniu wystarczającym, nawet jeśli uwzględni się moje uwagi krytyczne. Moje uwagi dotyczące rozprawy habilitantka może wykorzystać w dalszej pracy naukowej.

Moja ocena osiągnięcia naukowego habilitantki jest pozytywna.

3. POZOSTAŁE OSIĄGNIĘCIA I AKTYWNOŚĆ NAUKOWA

Dorobek naukowy habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora jest bardzo bogaty i obejmuje 44 publikacje, w tym dwie monografie, 16 artykułów w czasopismach

punktowanych (w tym dwa artykuły w czasopismach znajdujących się na liście ERIH), 15 artykułów w recenzowanych monografiach, trzy recenzje oraz trzy współtworzone podręczniki dla studentów filologii rosyjskiej, oraz redakcję XIX tomu czasopisma „Linguodidactica” i współredakcję VI tomu publikacji „Z problematyki kształcenia językowego”.

Tematyka badawcza dr Marzanny Karolczuk ma szeroki zakres i dotyczy zagadnień z dziedziny językoznawstwa, pedagogiki, metodyki nauczania języków obcych, kulturoznawstwa oraz glottodydaktyki. Ponadto zainteresowania naukowe dr Marzanny Karolczuk dotyczą werbalnej i niewerbalnej komunikacji międzykulturowej, wykorzystania nowych technologii w edukacji, a także organizacji praktyk pedagogicznych dla studentów filologii rosyjskiej.

Ponadto dr Marzanna Karolczuk brała aktywny udział w konferencjach naukowych, zarówno zagranicznych, jak i krajowych. Wygłosiła osiem referatów na konferencjach zagranicznych oraz 22 referaty na konferencjach krajowych. Ma na swoim koncie także organizację ogólnopolskiej konferencji naukowej. Jest sekretarzem Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej, brała udział w sześciu edycjach Festiwalu Nauki, była współkoordynatorką projektu „Kultury Bałtyku”, współpracuje też z Kuratorium Oświaty w Białymstoku, biorąc udział w pracach zespołu akredytacyjnego. Ponadto odbyła dwa staże naukowe w Mińsku (Białoruś), jest członkiem Rady Redakcyjnej czasopisma „Linguodidactica”. Na uznanie zasługuje również jej działalność dydaktyczna: w latach 2004-2017 prowadziła wykłady, ćwiczenia, konwersatoria oraz seminaria na wydziałach filologii rosyjskiej i filologii angielskiej Uniwersytetu w Białymstoku, opracowała materiały dydaktyczne dla platformy BlackBoard UwB w postaci skryptów multimedialnych. Jej dorobek spełnia z nawiązką wszystkie wymogi i kryteria stosowane w przewodzie habilitacyjnym.

Moja ocena aktywności naukowej dr Marzanny Karolczuk jest wysoka i jednoznacznie pozytywna.

Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdzam, że osiągnięcia dr Marzanny Karolczuk spełniają wymagania określone w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. i mogą stanowić podstawę do nadania jej stopnia naukowego doktora habilitowanego

Warszawa, 5 stycznia 2018 r.

